

BASTIATIN PERINTÖ TALOUSTIETEESSÄ

Jörg Guido Hülsmann

Claude Frédéric Bastiat (1801–1850) on yksi kaikkien aikojen merkittävimmistä taloustieteilijöistä. Hänen roolinsa on kyseenalaistamaton ranskalaisen vapaakauppaliikkeen organisoijana ja 1800-luvun Manner-Euroopan vapaakauppaliikkeen innoittajana, ja historioitsijat tunnistavat hänet erinomaisena pamflettien kirjoittajana – eräät kutsuvat häntä jopa ”kaikkein loistavimmaksi koskaan eläneeksi talousjournalistiksi”.¹

Yleisesti ei ole kuitenkaan hyväksytty, että Bastiat oli myös merkittävä teoreetikko, jonka löydöillä on ollut pysyvä vaikutus.² Hänen älyllistä perintöään on tarpeettomasti laiminlyöty, koska se pitää sisällään ongelmia, jotka eivät ole 2000-luvun valtavirran taloustieteilijöiden tutkaruudulla. Sillä on paljon enemmän yhteistä nykypäivän itävaltalaisien taloustieteilijöiden kanssa, ja tämän artikkelin tarkoituksena on tuoda esiin joitain näitä yhtäläisyyksiä ja auttaa palauttamaan Bastiat oikealla paikalleen taloustieteen historiassa.³

Harmonia vastaan tasapainotila

Bastiat esitetään usein harmonian opin puolestapuhujana. Vaikkakin tämä pitää paikkansa, niin yleensä ei ole kovin hyvin ymmärretty mitä tämä oppi todellisuudessa sanoo ja kuinka se eroaa yhteiskunnallisten ilmiöiden keskinäisten suhteiden viimeaikaisemmista näkemyksistä. Bastiatin pääteoksen nimi on vaikuttavasti *Taloudelliset harmoniat*. Tässä teoksessa hän kehittää ja puolustaa väitettä, että

¹ Schumpeter (1954, s. 500). Ks. Bastiatin tärkeimpien teoreettisten töiden nykyiset painokset Bastiat (1964a, 1964b, 1964c, 1983, 1996, 2001). Tässä artikkelissa käytän pääosin Bastiat (1851). Ks. Bastiatin kehitysvuosista Paul-Dejean (1997).

² Schumpeterin (1954, s. 500) kuuluisa lausunto: ”En pidä Bastiatia huonona teoreetikkona. En pidä häntä teoreetikkona lainkaan.” Tämä vaikuttaa olleen kuolemantuomio valtavirran tutkimuksessa Bastiatin paikalle ajattelun historiassa. Bastiatista ei keskustella esimerkiksi Blaug (1997), Backhouse (1985), Ekelund ja Hébert (1990), ja Niehans (1990). Hänen panoksensa arvoteoriaan mainitaan Pribram (1983, s. 193) ja Blaugin toimittamassa painoksessa (1986b, s. 56). Blugin arvio kiteyttää tämän päivän valtavirran ajattelun historioitsijoiden näkemyksen. Todeten, että Bastiat ”jopa pyrki tarjoamaan liberalismilleen teoreettisen alkuperän”, merkittävimmin arvoteoriaansa kautta, Blaug (1986a, s. 14f.) katsoo: ”hänen olleen kolmannen luokan taloustieteen teoreetikko”.

³ Ks. muita vastaavia väitteitä tekeviä töitä, Hülsmann (2000b) ja seuraavat artikkelit Bastiatin kaksisataavuotisjuhlanumerossa julkaistussa *Journal des Economistes et des Etudes Humaines*: Barmoullé (2001), Thornton (2001) ja Lane (2001). Nämä työt täydentävät muita viimeaikaisia arvioita useista itävaltalaisista taloustieteilijöistä, jotka tunnistavat Bastiatin yhdeksi johtavaksi heidän edeltäjäkseen, mutta aliarvioivat hänen teoreettisia saavutuksiaan; ks. Mises (1985, s. 197), Kirzner (1987), Rothbard (1995, s. 444ff.), DiLorenzo (1999) ja Garello (2001). Muut työt, vaikka pohjimmiltaan myötätuntoisia Bastiatia kohtaan, epäonnistuvat täysin oivaltamaan hänen merkittävyyttään talousteoreetikkona; erityisesti ks. Russell (1969) ja Roche (1971). Merkittävästi Bastiatin aikalaiset tai lähes aikalaiset kuten Molinari (1851), Paillottet (1851), Fontenay (1881) ja Bidet (1906) näkivät hänessä useimmiten suuren taloustieteen edistäjän, vaikkakin heidän arvionsa keskittyvät vähemmän teknisiin puoliin kuin nykyinen työ.

yhteiskunnan kaikkien jäsenten intressit ovat harmoniset, jos ja siinä määrin kuin yksityisomistuksen oikeuksia kunnioitetaan tai nykyaikaisen kielenkäytön mukaisesti, että esteettömät markkinat voivat toimia vapaina valtion väliintuloista.

Hänen argumenttinsa ydin on hyvin yksinkertainen. Hän vakuuttaa ettei vapaiden markkinoiden luonteessa ole mitään mikä lähtökohtaisesti tekee sen hyvin järjestäytyneestä toiminnasta mahdotonta. Toisin sanoen vapaat markkinat eivät sisäsyntyisesti toimi minkään väestön osan intressejä vastaan. Ainoa ryhmä kenen intressejä se ei pysty sovittamaan yhteen kaikkien muiden ryhmien intressien kanssa ovat huijarit tai varkaat, jotka elävät muiden ihmisten omaisuuden loukkauksilla.

Kuten Bastiat toteaa näistä muutoin yleisistä taloudellisen harmonian rajoista: ”Niin paljon kuin rakastammekin yhteensovittamista, on olemassa kaksi periaatetta, joita ei voida sovittaa yhteen: vapaus ja pakkovalta.”⁴ Vapaat markkinat pystyvät siten tyydyttämään kaikkien muiden intressit paitsi niiden, jotka jostain syystä pyrkivät loukkaamaan muiden omistusoikeuksia.

Seurauksena ei ole vaatia väittämättömästi instituutionaalista väliintuloa. Luonnollisesti ei ole takuita, että markkinat tyydyttävät jokaisen yksilön jokaisena ajan hetkenä. Bastiat ei väitä, että markkinat olisivat vapaita ”häiriöiden syistä” (s. 489ff.), tarkoittaen virheistä tai väkivallasta. Päinvastoin hän käyttää monta sivua kirjastaan painottaen näitä sosiaalisen maailman ominaisuuksia (katso esimerkiksi 1851, s. 494ff, 554ff.). Hän ei viittaa lainkaan kysymykseen siitä toimivatko kaikki yhteiskunnan jäsenet aina harmoniassa toistensa kanssa, vaan kysymykseen siitä ovatko heidän intressinsä aina harmoniset. Bastiat kiistää ensimmäisen, mutta vakuuttaa jälkimmäisestä.

Yhteiskunnan kaikkien jäsenten intressit ovat harmoniset niin kauan kuin he kunnioittavat toistensa omaisuutta, juontuen itsensä omistamisesta, koska yhteistyössä

⁴ Bastiat (1851, s. 12; oma käännös). Lainausta osoittaa, että Schumpeter (1954, s. 440, 500) oli väärässä vakuuttaessaan Bastiatin asettavan ”yksinomaisen painotuksen luokkaharmonialle”. Itse asiassa Bastiat seurasi Charles Dunoyeria ja muita 1800-luvun alun ranskalaisia taloustieteilijöitä, jotka olivat sekoittaneet Quesnayin harmoniaopin uudella luokkavihamielisyyden opilla, poliittisen luokan ja teollisen luokan vastakkaisuudella (ks. Liggio 1977, Raico 1977 ja Weinburg 1978). Mikä asetti nämä niin kutsutut tehtailijat ja Bastiatin erilleen Ricardosta, Sain-Simonista ja Marxista ei ollut luokkavastakkaisuus sinänsä, vaan heidän erilaiset näkemyksensä luokkavihamielisyyden käytännöllisestä ilmentymästä. Siinä missä Ricardo ja sosialistit pitivät vihamielisyyksiä vapaille markkinoille sisäsyntyisinä, Bastiat ja tehtailijat painottivat, että eturistiriidat ovat peräisin ainoastaan poliittisesta toiminnasta.

tuottaminen on fyysisesti tuottavampaa kuin yksilöllinen tuotanto.⁵ Jokainen yhteiskunnan jäsen hyötyy hyvin järjestäytyneestä työnjaosta ja markkinoissa ei ole lähtökohtaisesti mitään, joka tekisi tällaisen työnjaon mahdottomaksi.

Esittäessään intressien harmoniaa vapailla markkinoilla Bastiat argumentoi melko perustavanlaatuisella tasolla kohdatakse kerralla laajan ja moninaisen älyllisten vastustajien ryhmän. Hän ei ole rajoittunut keskustelemaan jokaisesta valtion väliintulon ehdotuksesta erikseen, vaan keskittyy näiden ehdotusten yhteiseen perustaan siitä, että vapailla markkinoilla jotkin intressit ovat sisäsyntyisesti vastakkaisia. Bastiat analysoi yksityiskohtaisesti monia tällaisia väitettyjä intressivastakkaisuuksia todistaen jokaisen kohdalla väitteen perusteettomaksi.

Esimerkiksi vaikka velallisilla ja luotonantajilla vaikuttaisi olevan eturistiriita, näin ei todellisuudessa ole, koska velallisella itsellään on intressi hänen luottotajansa hyvinvointiin, sillä muutoin hän ei voi saada lisäluottoa. Ja luotonantajalla on intressi velallisen hyvinvointiin, koska ainoastaan terve velallinen voi maksaa korkoja.

Bastiat keskusteli lukemattomista vastaavista suhteista kuten kuluttajien ja tuottajien, proletariaattien ja omistajien, työläisten ja kapitalistien, maaseutu ja kaupunkiväestön, kansalaisten ja ulkomaalaisten, maanomistajien ja vuokralaisten, kansan ja keskiluokan jne. Hän myös osoitti vääräksi Malthusin väestöteorian, jonka mukaan väestönkasvu tuo mukanaan ruokapulan ja päättyy siten yhteiskunnan jäsenten välisiin eturistiriitoihin.

Lähes kaikki hänen tekemänsä argumentit näissä kyseisissä asioissa pureutuvat asian ytimeen. Esimerkiksi käsitellessään ehdotusta estää epäreilua kilpailua yhtenäistämällä tuotanto-olosuhteita, Bastiat (1964b, pp. 29f.) havainnoi:

Tuotanto-olosuhteiden yhtenäistäminen ei ainoastaan haittaa jossain määrin vaihdantaa vaan se käy käsiksi myös vaihdantaan sen perusteissa; vaihdanta nimenomaisesti perustuu moninaisuuteen, tai jos pidätte parempana hedelmällisyyden, taitojen, ilmaston ja lämpötilan epätasa-arvoon, jota pyritte hävittämään.... Jos kilparadalla yksi hevosista voittaa, muut häviävät; mutta kun kaksi hevosta työskentelevät tuottaakseen jotain hyödyllistä, kumpikin tuottaa määrän suhteessa voimiinsa; ja vaikkakin vahvempi tekee suuremman palveluksen, ei tästä seuraa ettei heikompi tee lainkaan.

⁵ Mises (1998, s. 158ff.) painottaen myöhemmin tätä asiaa keskustelussa yhdistymisen laista.

Bastiatin peruste vapaille markkinoille ei kuitenkaan perustunut ainoastaan yksittäisten valtion interventioiden vääräksi osoittamiseen, vaan myös yleiseen kaikille valtion toimien ehdotuksille yhteisen perustan vääräksi osoittamiseen. Hän argumentoi nerokkaasti, että kaikki nämä ehdotukset sisältävät jonkin muunnelman väitteestä, että vapaat markkinat perusluonteeltaan toimivat tiettyjen yksilöiden tai ryhmien intressien vastaisesti. Tämä on pääteema hänen loppuunsaattamattomassa Taloudelliset harmoniat -teoksessa. Esipuheessa, jonka hän osoitti Ranskan nuorille, Bastiat (1851, s. 3; oma käännös) painottaa, että

Se mikä asettaa erinäiset sosialistiset koulukunnat... radikaalisti erilleen taloustieteilijöiden koulukunnasta ei ole tämä tai tuo yksityiskohtainen kysymys...; vaan lähtökohta, tämä alustava ja tärkein kysymys: Ovatko ihmisten intressit sikseen jätettynä harmoniset vai vastakkaiset?

Lyhyt vilkaisu 1900-luvun taloudellisen ajattelun historiaan vahvistaa Bastiatin oivalluksen interventiollisten hankkeiden yhteisestä nimittäjästä. Kaikkein tärkein valtion väliintulon taloudellinen oikeutus painotti suhdannevaihtelujen olemassaoloa, monopolia, julkisia hyödykkeitä ja työttömyyttä. Jokaisessa näissä tapauksissa havaitun ongelman väitettiin olevan markkinoiden epäonnistuminen, mikä ei ole mitään muuta kuin väite, että kyseinen ongelma juontuu markkinoiden perusluonteesta. Markkinat eivät pysty ratkaisemaan sitä, ainakaan ne eivät voi ratkaista sitä yhtä hyvin kuin valtio, mahtava *deus ex machina*, jonka on siksi välttämätöntä tuoda pelastus.

Bastiatin hengen mukaisesti monet itävaltalaiset ja muutamat valtavirran taloustieteilijät ovat yhä uudelleen osoittaneet vääräksi tapauskohtaisesti nämä 1900-luvun väitteet markkinoiden epäonnistumisesta. Nämä vastaväitteet saavat varmasti lisää voimaa, jos ne yhdistettäisiin yleisempään hyökkäykseen harhakäsitystä kohtaan, joka yhdistää kaikkia näitä yksittäisiä tapauksia. Tällaisissa yrityksissä nykypäiväin taloustieteilijät hyötyvät erittäin paljon Bastiatin talouden harmonioiden opin huolellisesta tutkimuksesta.

Huomionarvoisesti Bastiatin talouden harmoniat –argumentti eroaa selkeästi tyypillisestä 1900-luvun vapaiden markkinoiden argumentista, jota Léon Walrasin työ innoitti ja jonka mukaan markkinat saavuttavat tai pyrkivät saavuttamaan

tasapainotilan tai ne maksimoivat tai pyrkivät maksimoimaan yhteiskunnallisen hyödyn. Seuraavaksi huomattakoon kuinka muutama vuosikymmen myöhemmin Louis Rougier (1938, s. 70; oma käänös) esitti tieteellisen perusteen vapaille markkinoille:

Taloustiede osoittaa, että maksimaalinen tyytyväisyys kauppakumppaneille toteutuu vapaan kilpailun järjestelmässä. Yhden yksittäisen tuotteen vaihdannassa ainoastaan kysynnän ja tarjonnan vapaa toiminta mahdollistaa saapumisen suuresta määrästä yksilöllisiä kauppoja tasapainohintaan – hinnalla jolla markkinoille tarjotun tuotteen määrä myydään parhaiten kokonaisuudessaan, olettaen tietty ostovoiman jakautuminen yhteiskunnan jäsenten kesken tietyinä ajanhetkenä.

Tämäntyylinen argumentti oli laajalle levinnyttä 1930-luvulla ja on yhä nykyään Chicagon vapaiden markkinoiden taloustieteilijöiden ponnistelujen ansiosta. Tästä merkittävästi eroten Bastiat ei väittänyt, että laissez-faire tuottaisi täydellisyden tilan. Hänen kannanottonsa oli, että siellä missä yksityisomaisuutta kunnioitetaan ilmenee luonnollinen järjestys, jossa yksilölliset intressit eivät ole vastakkaisia vaan vastavuoroisesti tukevia. Tällöin yhteiskunta kehittyy jatkuvasti, vaikkakaan se ei saata koskaan olla täydellinen tietyinä ajanhetkenä.

Omaisuuuden ja haltuunoton analyttinen merkitys

Viittasimme jo Bastiatin oivallukseen, että talouden harmoniat riippuvat tietyn muotoisista omaisuuden haltuunotoista, nimittäin vapaille markkinoille perustuvista omaisuuden haltuunoton muodoista. Bastiat näki selvästi, että pakkovaltainen haltuunotto – tai tunkeutuminen kuten edesmennyt Murray Rothbard kutsuisi sitä – aikaansaa yhteensovittamattoman etujen törmäyksen, joka häiritsee ja lopulta tuhoaa markkinoiden toiminnan. Hänen pääasiallinen panoksensa positiiviseen taloudelliseen analyysiin koostuu kehittyneestä häiriöiden syiden ja vaikutusten kuvauksesta, joita pakkovaltainen haltuunotto aiheuttaa. ”Protektionismi”, ts. lain suojaama erityisintressien politiikka, häiritsee intressien luonnollista harmoniaa ja luo etuoikeuksista konflikteja, jotka päättyvät sosialismiin ja sotaan. Esimerkiksi viinitariffi hyödyttää kotimaisia viinin tuottajia kotimaisten kuluttajien ja ulkomaisten viinituottajien kustannuksella.

Koska valtion interventio luo voittajia ja häviäjiä, huono-osaisilla ryhmillä on motivaatio puolustaa itseään ottamalla valtio hallintaansa ja käyttämällä sitä

hyödykseen, näin lisäten lain vinoutumista. Sen jälkeen kun protektionismi on hyväksytty periaatteena, se käynnistää prosessin, joka tuhoaa täysin kaitselmuksen alaisen yksityisomistuksen järjestyksen, päättyen täysimittaiseen sosialismiin. Tässä prosessissa lain vinoutuminen toimii pääinstrumenttina:

Ihmisen luontoon kuuluu vastustaa epäoikeudenmukaisuutta, jonka uhriksi hän on joutunut. Kun varastaminen tapahtuu lain keinoin sen säätävän yhteiskuntaluokan hyväksi, kaikki ryöstetyt luokat pyrkivät rauhanomaisin tai vallankumouksellisin menetelmin osallistumaan lakien laatimiseen.... Siihen asti maissa, joissa lainsäädäntävalta oli keskittynyt harvojen käsiin, harvat ryöstivät massoja lain voimalla. Mutta kun lainsäädäntä tehdään yleiseksi, tasapainoa haetaan yleisestä varastamisesta. Yhteiskunnan epäoikeudenmukaisuuksien poistamisen sijaan niistä tehdään yleisiä. Silloin, kun epäedullisessa asemassa olevat luokat saavat poliittiset oikeutensa, niiden ensimmäinen ajatus ei ole lopettaa varastamista, ... vaan järjestää kostotoimia muita luokkia vastaan myös itseään vahingoittaen.⁶

Valitettavasti suurimmalta osalta ihmisiä puuttuu taloustieteen koulutus ja he ovat sen vuoksi alttiita pitämään tällaisia valtion interventioita vaurauden lisäämisen lähteenä kaikille, eikä joidenkin ihmisten ryöstämisen toimenä toisten hyödyksi. Näille ihmisille, Bastiatin (1964a, s. 144) sanoin, ”valtio on mahtava mielikuvitusolento, jonka avulla jokainen pyrkii elämään kaikkien muiden kustannuksella”.

Bastiatin kirjoitukset kaitselmuksen alaisen yksityisomaisuuden järjestyksen ja ihmisen tekemien lakien dialektiikasta tekevät hänestä merkittävän edelläkävijän nykypäivän lain ja taloustieteen akateemisille tieteenaloille siitakin huolimatta, että hän lähestyy aihealuetta täysin erilaisesta näkökulmasta kuin nykyinen valtavirran taloustiede. Bastiat painottaa ratkaisevaa näkökantaa, että koska laki on ihmisen luoma insituutio, se voidaan myös vinouttaa käyttämällä sitä muihin tarkoituksiin kuin yksityisomaisuuden suojeleluun.

Siten Bastiat käyttää omaisuutta ja haltuunottoa perustavanlaatuisina elementteinä analyysissään – ne ovat lähtökohtia hänen perusteluilleen pelkkien hänen perusteluidensa tulosten käytännöllisen toimeenpanon työvälineiden sijaan. Juuri tämä kyseinen menetelmä teki hänen perustelunsa laissez-fairelle sietämättömäksi Cairnesille (1965), Jevonsille (1968), muille brittiläisille taloustieteilijöille ja myös

⁶ Bastiat (1964a, s. 55; myös 1851, s. 105ff.). 1900-luvulla interventionismin dynamiikka on ollut itävaltalaisen taloustieteilijöiden suosikkiaihe. Ks. erityisesti Mises (1977) ja viimeaikaisempi Ikeda (1997) ja siinä lainattu kirjallisuus.

uudelle ranskalaiselle taloustieteilijöiden sukupolvelle, joka täytti talouspolitiikan uudet virat 1800-luvun viimeisellä neljänneksellä (ks. Salerno 2001). Heidän silmissään Bastiatin menetelmään sisältyi *petitio principii* – se oletti jotain totena, joka voidaan vahvistaa ainoastaan analyysin lopussa.

Mutta tämä vastalause osuu harhaan. Bastiat ei argumentoinut, että tämä tai tuo omistusoikeus olisi oletettuna hypoteesista, tai postulaatista, että sen tulisi ohjata politiikkaa. Hän keskittyi kahden radikaalisti erilaisen haltuunoton muodon – omaisuuden ja ryöväämisen tai luomisen ja varastamisen (1851, s. 220, 502) – vertaavaan analyysiin, ja luomisen vastaan varkauden komparatiiviset vaikutukset säilyvät huolimatta siitä mikä niistä toteutetaan taloudessa.

Vastoin Cairnesia ja hänen muita myöhempiä kritikoitaan Bastiatin ehkä merkittävin panos taloustieteeseen on hänen tietoinen omaisuuden ja haltuunoton analyttinen käyttö, vaikkakin myöhempien brittiläisten ja ranskalaisten viranomaisten vahingollinen kritiikki taloustieteessä nujersi käytännössä kaikkia tulevia taloustieteilijöitä seuraamasta hänen jalanjälkiään. Kun Murray Rothbard 1960-luvun alussa ja Hans-Hermann Hoppe 1980-luvun lopussa alkoivat elvyttämään tätä menetelmää, he lähtivät lähes tyhjästä ja ilman viitteitä heidän suureen ranskalaiseen edeltäjäänsä.

Ihmisen toiminta, omaisuus ja arvo

Bastiatin ajattelussa omaisuudella on merkittävä rooli valtion interventioden analyysin lisäksi myös arvoteoriassa. Valitettavasti lähes kaikki hänen ajatuksensa omaisuuden ja arvon suhteesta löytyvät hänen keskenjääneestä teoksestaan *Taloudelliset harmoniat* (erityisesti kappaleista jotka käsittelevät vaihdantaa, arvoa ja omaisuutta), jota hän työsti kuolinvuoteellaan ja jota sen vuoksi leimaa lähes kuumeinen toistava peräänantamattomuus tiettyjä hänen argumenttiaan tukevia olennaisia tosiasioita kohtaan. Seuraava selitys asettaa nämä tosiasiat niiden kokonaiskuvaan. Pellissier-Tanonin (2001) mukaan Bastiatin arvoteorian kaikkein tarkin kuvaus löytyy Gonnardilta (1941, s. 338ff.).

Ensimmäinen huomioitava asia on, että Bastiat rajoittaa arvoanalyysinsä markkinailmiöön. Kun hän käyttää sanaa ”arvo”, hän tarkoittaa markkinoiden

asettamaa vaihtosuhdetta. Siten lähtökohtaisesti hänen analyysinsä laajuus on rajoittuneempi kuin nykyisen rajahyötyanalyysin, joka myös käyttää täysin erilaisessa merkityksessä ilmaisua ”arvo”. Kuitenkin on sanomattakin selvää, ettei erilainen terminologia sinänsä asetu Bastiatia vastaan tai osoita ristiriitaa hänen arvoteoriansa ja nykyisen arvoteorian välillä.⁷

Bastiatin arvoteorian keskeinen väite on selväpiirteinen markkinoiden vaihdantasuhteiden luonnehdinta ihmisten palveluiden suhteina (Bastiat 1851, s. 118). Yhä uudelleen hän vakuuttaa, että arvo on kahden markkinoilla vaihdetun palvelun välinen suhde ja lisäksi että ainoastaan ihmisten palveluilla on arvo, luonnon palveluiden ollessa aina ilmaisia. Tämä näkökanta vaikuttaa yhteensovittamattomalta nykyisen rajahyötyteorian kanssa, joka selittää markkinoiden hinnat kuluttajien valintoina. Mutta kuten tulemme näkemään, Bastiatin teoria palveluista ja arvoista liittyy markkinahintoihin tavalla jota nykyinen arvoteoria ei lainkaan sisällä. Jälkimmäinen pyrkii selittämään tarkkaa asioiden vaihtosuhdetta markkinoilla, mutta tämä ei ole lainkaan Bastiatin huolenaiheena.⁸ Hänen päämielenkiintonsa on selittää mitä ihmiset vaihtavat markkinoilla, ja hänen vastauksensa on, että he vaihtavat yksinomaan ihmisten palveluita.

Kuten tulemme näkemään niin tämä vastaus ei ole ainoastaan täysin oikeassa sen sisällössään, vaan se tarjoaa myös puuttuvan yhdistävän tekijän nykyisen taloudellisen arvon ja hintojen teorian ja nykyisen libertarisen omaisuusteorian välillä.

Jotta Bastiatin arvoteoriaa voi ymmärtää, on olennaista oivaltaa, että hän käyttää sanaa ”palvelut” täysin erilaisessa merkityksessä kuin nykyaikainen taloustiede,

⁷ Itse asiassa Bastiat oli samaa mieltä Condillacin ja Sayin kanssa siitä, että jokainen osapuoli markkinavaihdannassa hyötyy kanssakäymisestä. Kuitenkin hänen mukaansa tämä kaikkien markkinavaihdantojen muodollinen tunnusmerkki – hän kutsui sitä truismiksi – ei pysty selittämään miksi nämä vaihdannat ilmaantuvat ylipäättänsä (ks. Bastiat 1851, s. 81, 122). Todellinen selitys on, että tuotanto yhteistyössä on fyysisesti tuottavampaa kuin eristetty tuotanto (ks. Bastiat 1851, s. 86f. 97). Ludwig von Mises (1998 s. 144) on olennaisesti samalla kannalla painottaen tämän asian keskeistä merkitystä seuraavin sanoin:

Perustavanlaatuiset tosiasiat, jotka aikaansaavat yhteistyön, yhteiskunnan ja sivilisaation ja muuntavat eläimellisen ihmisen ihmiseksi ovat tosiasiat, että työnjaon alaisena toteutettu työ on tuottavampaa kuin eristyksissä tehty työ ja että ihmisen järki pystyy tunnistamaan tämän totuuden. Sillä näiden tosiasioiden perusteella ihminen olisi pysynyt loputtomasti tappavana vastustajana toisilleen, sovittamattomina vihollisina pyrkimyksissään turvata osuus luonnon tarjoamista niukoista toimeentulon keinoista.

⁸ Myös tämä erottaa hänet Careysta (1965, s. 7ff.), jolla oli vastaavanlainen teoria, mutta joka oli pääasiassa kiinnostunut selittämään konkreettisia markkinoilla vaihdettuja määriä. Nykyisen arvoteorian valossa on sanomattakin selvää, että Careyn pyrkimys johtaa markkinahintoja mahdollisista työpalveluiden hinnoista on tuloksetonta.

nimittäin ihmisten palveluiden suppeassa merkityksessä tai vielä tarkemmin ilmaistuna merkityksessä: ihmisten toimintoja suoritettuna muiden ihmisten palvelemiseksi. Hänen silmissään talouspolitiikka on ihmisen toiminnan tiede, ja sen vuoksi sen tulee ”perustua ilmentymiin toiminastamme, vaivannäöstämme ja vastavuoroisista palveluista joita vaihdetaan toinen toisiinsa, koska ne ovat alttiita vertailulle, arvostukselle, arvioinnille ja ne ovat alttiita arvioinnille juuri sen vuoksi, että niitä vaihdetaan toinen toisiinsa.”⁹ Päinvastaisesti tarpeet ja tyydytykset ovat sopimattomia taloustieteen perustoiksi, koska nämä ilmiöt kytkeytyvät jokaiseen yksilöön ja ovat siten ei verrannollisia.¹⁰

Bastiat argumentoi lisäksi ja yhtä perustavanlaatuisesti, että ihmiset eivät pelkäävät palvele toinen toisiaan teoilla jotka suoritetaan lähi- tai kaukaisemmassa tulevaisuudessa vaan myös menneisyydellä suoritetuilla teoilla (Bastiat 1851, s. 233). Siten palvelun suorittamista ei tapahdu pelkäämällä leikkaamalla toisen hiukset, tekemällä toisen kirjanpitoa tai antamalla pianotunteja vaan myös luopumalla omin käsin muokatusta maapalasta tai aikaisemmin leivotusta kakusta. Maapalan tai kakun tapauksessa mennyt palvelu ei tapahdu yksin vaan ”sekoitettuna” luonnonvarojen kanssa, joita ne muokkaavat.

Tällainen kielenkäyttö saattaa olla epätavallista, mutta se ei ole varmasti väärää sen sisällössään. Nykyään olemme tottuneet puhumaan palveluista rajoittuneemmassa työpalveluiden merkityksessä, jotka arvostetaan ja hinnoitellaan erillään palvelua täydentävistä tuotantotekijöistä.

Esimerkiksi sihteerin työ on palvelu, vaikka siinä käytetty kynä tai tietokone ei ole. Bastiatin näkökulmasta taas jokaisen näiden tuotantotekijöiden käyttäminen on palvelu: sihteeri suorittaa palvelun työllään, kynävalmistaja suorittaa palvelun luovuttaessaan kynän ja tietokonevalmistaja suorittaa palvelun luovuttaessaan tietokoneensa. Ja yrittäjä tarjoaa kaikilla näille palveluita luovuttaessaan heille rahaa vastineena saamistaan palveluista. Siten on täysin perusteltua luonnehtia Bastiatin markkinavaihdantoja palveluiden vaihdannoiksi.

⁹ Bastiat (1851, s. 117; oma käännökseni, painotukset alkuperäisiä). Huomioi Bastiatin ennakointi osoitetun preferenssin (demonstrated preference) käsitteelle.

¹⁰ Ibid. Tämä argumentti on mielenkiintoinen ennakointi 1900-luvun asiasta vastustaa ihmisten välisiä arvovertailuja.

Tämän markkinavaihdantojen luonnehdinnan tärkeys juontuu sen yhtäläisyyksistä Lockean-Rothbardilaisen haltuunoton ja omaisuuden teorian kanssa.¹¹ John Locken haltuunoton teorian mukaan – joka oli vakio teoria Bastiatin piireissä¹² – maapalan voi omistaa jos ja siinä määrin kuin sitä on muokannut omilla toimillaan. Siten tämän maapalan vaihtaminen markkinoilla on luopumista aikaisemmista teoista – tarkoittaen siis Bastiatin mukaan henkilön aikaisemmista palveluista – hintaa vastaan, joka on itsessään välttämättömästi joko teko tai mennyt teko yhdistettynä luonnonvaroihin. Siten näemme, että Bastiatin arvoteoria on johdonmukainen sovellus lockelaisesta vaatimuksesta omaisuuden ja ihmisen toiminnan välisestä suhteesta talousteoriassa.¹³

Itävaltalaiset taloustieteilijät kuten Mises (1998), Rothbard (1993) ja Hoppe (1989, 1993) painottavat rutiininomaisesti, että vaihdanta ja markkinahinnat pohjautuvat omaisuuteen. Heidän mukaansa ei ole olemassa asioita, jotka vaihtavat keskenään kuten Walrasian tasapainomallissa. Sen sijaan kaikki markkinavaihdannat tapahtuvat ihmisten välillä, ja kaikissa markkinoiden kanssakäymisissä ihmiset vaihtavat omaisuutta. Esimerkiksi kun Meikäläinen vaihtaa omenan Korhosen päärynään, omenan täytyy olla Meikäläisen omaisuutta ja päärynän Korhosen omaisuutta, tai muutoin vaihdantaa ei voi tapahtua. Bastiatin analyysi vaihdannasta ja arvosta täydentää ja vahvistaa itävaltalaista hintateoriaa esittämällä, että lopulta kaikki omaisuus on mennyttä, nykyistä tai tulevaa toimintaa.

Tähän oivallukseen perustuen, että se mitä maksamme markkinavaihdannoista on pelkästään muiden ihmisten tekoja, Bastiat luo kehittyneen analyysin arvon ja ihmisen toiminnan ja luonnonvarojen yhteistoiminnan suhteista.

Bastiat (1851, s. 122) painottaa, että luonnonvarojen palveluiden hyödyn tulee olla tiukasti erillään ihmisten palveluiden hyödystä. Ainoastaan ihmisten toiminnan hyöty liittyy omaisuuteen ja arvoon, kun taas luonnonvarojen hyöty ei liity. Siten hyödyllä

¹¹ Murray Rothbard ei tunnistanut näitä yhtäläisyyksiä, koska hän ymmärsi täysin väärin ”palvelun” merkityksen Bastiatin ajattelussa, jolle hän antoi nykyaikaisen tulkinnan: ”Bastiat teki merkittävän panoksen talousteoriaan osoittamalla, että kaikki hyödykkeet, mukaan lukien materiaaliset, ovat tuottavia ja niitä arvostetaan nimenomaisesti koska ne tuottavat immateriaalisia palveluita” (Rothbard 1995, s. 445f.)

¹² Ks. Comte (1834), Thiers (1848), Molinari (1849), Faucher (1851), Wolowski ja Levasseur (1884), sekä de Nouvion (1905). Thiersin omistusoikeuden talousteoriasta ks. Stiebler (1999).

¹³ Kuten hyvin tiedetään, Karl Marx pyrki vastaavaan, mutta perustavanlaatuisesti epäonnistuneeseen hankkeeseen. Myös hän pyrki johtamaan hyödykkeen arvon tämän hyödykkeen tuottamiseen käytetystä työstä. Mutta siinä missä Marxille hyödykkeen arvo oli mystinen substanssi juontuen yksinomaan sen tuottamiseen käytetystä työstä, Bastiatille sen arvo oli havaittava suhde – kauppakumppanien yhteisymmärryksen luomana – sen tuottamiseen käytetyn työn ja työn välillä, joka käytetään tuottamaan palvelua, johon se vaihdetaan.

luonnosta ei ole vaikutusta hintoihin, jotka määrittyvät yksinomaan ihmisen toiminnan hyödystä (1851, s. 158). Toisin sanoen sekä ihmisen toiminta että luonnonvoimat tuottavat molemmat hyödyllisiä vaikutuksia, mutta ainoastaan ihmisen toiminnasta juontuvasta hyödystä maksetaan ja luonnon hyödystä ei koskaan makseta. Jälkimmäinen on aina ilmainen siinä merkityksessä, että omistamattomat resurssit ovat kenen tahansa saatavilla joka näkee niiden poimimisen tai ”keräämisen” vaivan. Bastiat sanoo:

Aikaisemmista kappaleista, erityisesti Hyötyä ja Arvoa käsitelleestä, voimme johtaa seuraavan kaavan: Jokainen nauttii ILMAISEKSI kaikista luonnon tarjoamista tai tuottamista hyödyistä sillä oletuksella, että henkilö vaivautuu keräämään ne tai suorittamaan vastaavan palveluksen niille jotka tekevät hänelle palveluksen vaivautumalla hänen puolestaan. (1851, s. 217, oma käännös; painotukset alkuperäisiä)

Lisäksi koska ihmiset pyrkivät jatkuvasti lisäämään heidän työnsä tuottavuutta innovaatioiden, työnjaon, pääoman keräämisen jne. avulla ja koska he voivat tehdä näin ainoastaan kanavoimalla yhä enemmän luonnonvaroja näihin tuottaviin hankkeisiin, tuotteiden arvo – niiden hinta ostajan kontrolloimina menneinä, nykyisinä tai tulevina tekoina – vähenee jatkuvasti (Bastiat 1851, s. 241). ”Mitä tapahtuu, jos käytetään työkalua? Tämä hyöty saadaan kerättyä helpommin. Siten [hyödyn keräämisen] palvelulla on vähemmän arvoa. Kirjapainon keksimisestä lähtien olemme maksaneet vähemmän kirjoista – ihailtava ja väärinymmärretty ilmiö!” (s. 153).

Täten kehittyvässä yhteiskunnassa, jolle on luonteenomaista teknisen tietämyksen lisääntyminen, pääoman kerääntyminen ja muut ihmisen toiminnan fyysistä tuottavuutta lisäävät osatekijät, kaikki ihmiset nauttivat yhä suuremmasta hyödystä yhä alhaisemmilla hinnoilla. Tällaisessa yhteiskunnassa maksetaan aina toisten ihmisten palveluina tarjoamasta hyödystä, mutta ainoastaan tästä hyödystä maksetaan sillä yhä lisääntyvä hyöty, joka juontuu luonnonvoimien suuremmasta hyväksikäytöstä, saadaan ilmaiseksi.

Riippumatta yksilöllisistä ansioista näin jokainen kehittyvän yhteiskunnan jäsen hyötyy jokaisen toisen yhteiskunnan jäsenen työn fyysisen tuottavuuden lisäyksestä. Nämä ansiottomat ilmaiset edut ovat lisänä yhtä ilmaisiin hyvinvoinnin yleisiin

olosuhteisiin kuten happeen, painovoimaan, auringonpaisteeseen jne. jotka ovat yhtäläisiä kaikille yksilöille. Kun näiden ilmaisten hyötyjen saatavuus lisääntyy, maksettavien hyödykkeiden suhteellinen tärkeys – ihmisen toiminnasta juontuvat hyödyt – vähenevät jatkuvasti.

Bastiat kutsuu tätä ilmiötä kaikkien ihmisten ”kehittyväksi yhteisöksi”, painottaen yhä uudelleen: ”Ei ole kyseessä arvojen kokonaisuuden vähentyminen vaan hyötyjen kokonaisuuden kasvu. Omaisuuden absoluuttinen alue ei ole vähentynyt, vaan yhteisön absoluuttinen alue on laajentunut” (s. 231; oma käänös; painotukset alkuperäisiä).

Kontrafaktuaalinen analyysi

Bastiat ymmärsi, että hänen analyysinsä loukkaavan haltuunoton tuhoisista vaikutuksista perustuvat melko erityiseen laissez-fairen ja interventionismin vertaamiseen, nimittäin kontrafaktuaalisiin vertailuihin. Hänen merkittävässä esseessään ”Mitä nähdään ja mitä ei nähdä”, Bastiat esitti tämän oivalluksen kontrafaktuaalisena tarinana rikkoutuneesta ikkunasta. Poika rikkoo ikkunalasin ja tavanomaiset taloudelliset viisastelijat kerääntyvät ylistämään onnettomuutta, koska se pitää talouden aktiivisena. Bastiat (1964a, s. 2f) vastustaa:

Oletetaan korjauksen maksavan kuusi frangia. Onnettomuus tuo lasittajalle kuuden frangin arvosta liiketoimintaa – sen myönnän. Minulla ei ole mitään sitä vastaan; se on perusteltu oikeutetusti. Lasittaja tulee, suorittaa tehtävänsä, vastaanottaa kuusi frangia, hieroo käsiään ja sydämessään siunaa huolimatonta lasta. Kaikki *tämä on näkyvää*.

Mutta jos toisaalta tullaan johtopäätökseen, kuten liian usein tapahtuu, että lasien rikkominen on hyvä asia, koska se saa rahan kiertämään ja aikaansaa yleistä talouden virkistymistä, olen velvoitettu huudahtamaan: ”Tuo ei kelpaa! Teoria käsittää vain *näkyvän*; se ei huomioi *näkymätöntä*.”

Näkymättömäksi jää, että kun kauppias kuluttaa kuusi frangia yhteen asiaan, hän ei voi kuluttaa niitä johonkin toiseen. *Näkymättömäksi* jää, että ellei hänen olisi täytynyt korjata ikkunalasia, hän olisi korvannut esimerkiksi kuluneet kenkensä tai hankkinut uuden kirjan kirjastoonsa. Lyhyesti sanottuna hän olisi käyttänyt kuusi frangia tavalla, jonka tämä onnettomuus on estänyt.

Tämä on kontrafaktuaalisen taloudellisen argumentin luonne kiteytettynä. Itse asiassa esseiden otsikko ”Mitä nähdään ja mitä ei nähdä” tiivistää asian. F. A. Hayek (1964, s. ix) mainitsee pelkästään ihailleen: ”Kukaan ei ole koskaan ilmaissut selkeämmin

yhdessä lauseessa keskeistä rationaalisen talouspolitiikan vaikeutta ja lisätäkseen, kiistatonta argumenttia taloudelliselle vapaudelle.” Tiedostaen että hän oli saavuttanut tieteellisen peruskallion Bastiat lisäsi esseelle alaotsikon ”talouspolitiikka yhdessä oppitunnissa” –ennakoiden näennäisesti Henry Hazlittin vuoden 1944 klassikkoa, jolla oli lähes sama otsikko ja jota on myyty yli miljoona kappaletta ja kuten sen kirjoittaja on myöntänyt, ettei hän tehnyt mitään muuta kuin sovelsi Bastiatin näkemystä laajempaa alueeseen taloudellisia ongelmia.

Bastiatin 1800-luvun ihailijat ovat hyvin tarkkaavaisesti huomanneet hänen täyden poikkeamansa sen tyylistä argumenteista, joita brittiläisen koulukunnan Smith ja Ricardo vaalivat. Hänen elämäkertansa kirjoittaja Fontenay (1881) mainitsi, että Bastiat tavallaan jatkoi fysiokraattien tutkimusohjelmaa. Jälkimmäiset olivat huomanneet ihmisen onnellisuuden olevan taloustieteen päämäärä, joka puolestaan oli heille luonnonlain tiede. Brittiläiset klassiset taloustieteilijät sen sijaan olivat pelkistäneet taloustieteen (näkyvien) tosiasioiden tieteenksi ja korvanneet ihmisen onnellisuuden materialistisesti ymmärretyllä ”vauraudella”. Fontenayin mukaan Bastiatin suuri saavutus oli yhdistää nämä kaksi lähestymistapaa ”tosiasioiden tieteenksi luonnonlain näkökulmasta” – luonnonlaki määrittäen vaihdannan, arvon ja omaisuuden.

Valitettavasti tämä näkemys taloudellisten lakien luonteeseen kukoisti ainoastaan hyvin lyhyen ajan – kaikkein merkittävimmin Courcell-Seneuilin (1867) työssä – ennen kuin se vaipui unohduksiin. Bastiat mustamaalattiin poliittiseksi agitaattoriksi ja hänen tieteellisiä saavutuksiaan vähäteltiin järjestelmällisesti.¹⁴ Taloustiede tuli brittiläisen talouspolitiikan vaikutuksen alaiseksi, joka materialistisen metodologiansa osalta löysi täyttymyksensä 1900-luvun positivismista.

Ja viimeisenä muttei vähäisimpänä Bastiatin oivallukset olennaisista suhteista tosiasiallisista tai näkyvistä ihmisen toiminnan osista ja näkymättömistä tai kontrafaktuaalisista ihmisen toiminnan osista korvautuivat positiiviseen ajattelutapaan paremmin soveltuvalla erolla, nimittäin lyhyen ja pitkän aikavälin erolla. Toiminnan näkymättömät seuraukset tulkittiin pitkäksi aikaväliksi ja siten ei vielä näkyviksi seurauksiksi.

¹⁴ Brittiläiset taloustieteilijät ja henkilöt jotka täyttivät uudet valtion rahoittamat talouspolitiikan professuurit Ranskassa olivat pääosassa Bastiatin vastaisessa kampanjassa; ks Salerno (1988, 2001).

Näyttää kuitenkin siltä ettei Bastiat itse ollut täysin tietoinen hänen argumenttinsa luonteesta. Toisaalta hän oli osunut samaan naulankantaan aikaisemmassa esseessään kritisoiden post-hoc-ergo-propter-hoc virhettä (1964b, s. 187ff.). Toisaalta jopa samassa kappaleessa ”Mitä nähdään ja mitä ei nähdä” hän perääntyy takaisin lyhyen ja pitkän aikaväline eroon; esimerkiksi säästäväisyyttä ja ylellisyyttä käsittelevässä osiossa, jonka hän päättää toteamuksella:

Säästäväisyyden moraalinen ylivertaisuus ylellisyyteen nähden on kiistämätön. On lohdullista ajatella, että talouden näkökulmasta sen ylivertaisuus on sama jokaiselle, joka kykenee ulottamaan huomionsa perimmäisiin vaikutuksiin välittömien seurausten lisäksi. (Bastiat 1964a, s. 47)

Nämä epäjohtonmukaisuudet eivät kuitenkaan olleet merkittäviä hänen työnsä myöhemmälle laiminlyömiselle. Ratkaisevina tekijöinä olivat materialistis-positivistiset ennakkoluulot, jotka olivat brittiläisten klassisten taloustieteilijöiden lähestymistavan pohjalla. Jälkimmäisten perusteettomat a priori käsitykset taloustieteen luonteesta estivät Bastiatia – muiden merkittävien Manner-Euroopan taloustieteilijöiden lisäksi – saavuttamasta laajempaa hyväksyntää anglosaksisissa maissa ja siten, kuten asiat ovat nykyään, maailmanlaajuisesti taloustieteen opiskelijoiden keskuudessa.

Tähän päivään saakka nämä ennakkoluulot ovat estäneet ”Mitä nähdään ja mitä ei nähdä” esseen asianmukaista lukemista. Useimmat lukijat tekevät esseestä johtopäätöksen, että tietyt taloudelliset argumentit pitävät sisällään vertailuja, mutta vain harvat lukijat ovat ymmärtäneet, että nämä argumentit perustuvat komparatiivisiin talouden lakeihin, ja erityisesti että nämä komparatiiviset lait ovat luonteeltaan kontrafaktuaalisia. Tämä on todella ironista huomioiden, että essee on niin hyvin tunnettu taloustieteilijöiden keskuudessa. Bastiatin aikainen kuolema esti häntä selittämästä yksityiskohtaisemmin hänen argumenttinsa loogista rakennetta ja yleistämistä hänen tuloksiansa. Tähän lähestymistapaan perustuva tuleva tutkimus tulee epäilemättä keräämään rikkaan sadon.¹⁵

Johtopäätös

¹⁵ Kontrafaktuaalisten lakien ulottuvuuden ja luonteen viimeaikaisesta tutkimuksesta ks. see Hülsmann (2000a, 2001).

Olemme käsitelleet neljää aluetta, joissa Frédéric Bastiatilla on ollut merkittävä panos talusteoriassa. Näillä panoksilla on ollut pysyvä arvo ja ne ovat vastuussa nykyisen itävaltaisen perinteen rikastuttamisessa. Bastiatin suuret aihealueet – harmonia tasapainon sijaan, omaisuus varastamisen sijaan ja omaisuus ja arvo – ovat akateemisessa taloustieteessä lähes täysin laiminlyöty epäonnisen 1900-luvun aikana. Sen vuoksi on aika palata takaisin tämän neron töiden pariin ja rakentaa hänen luomiensa perustojen päälle.

–

J.G. Hülsmann opettaa taloustiedettä Pariisin yliopistossa Angersissa. Tämä artikkeli on julkaistu the Quarterly Journal of Austrian Economics (Vol. 4, No. 4; http://mises.org/journals/qjae/pdf/qjae4_4_3.pdf).

Artikkelin lähde: <http://mises.org/story/2035>

Viitteet

- Backhouse, Roger. 1985. *A History of Modern Economic Analysis*. Oxford: Basil Blackwell.
- Bastiat, Frédéric. 1851. *Harmonies économiques*. 2nd ed. Paris: Guillaumin.
- — 1964a. *Selected Essays on Political Economy*. New York: Van Nostrand.
- — 1964b. *Economic Sophisms*. New York: Van Nostrand.
- — 1964c. *Economic Harmonies*. New York: Van Nostrand.
- — 1983. *OEuvres économiques*. Paris: Presses Universitaires de France.
- — 1996. *The Law*. Irvington-on-Hudson, N.Y.: Foundation for Economic Education.
- — 2001. *Ce qu'on voit et ce qu'on ne voit pas. Choix de Sophismes et de Pamphlets économiques*. 2nd ed. Paris: Romillat.
- Bidet, F. 1906. *F. Bastiat, l'homme, l'économiste*. Paris: Giard et Brière. Blaug, Mark. 1986a. *Great Economists Before Keynes*. Cambridge, U.K.: Cambridge University Press. , ed. 1986b. *Who's Who in Economics*. Brighton, U.K.: Wheatsheaf Books. . 1997. *Economic Theory in Retrospect*. 5th ed. Cambridge, U.K.: Cambridge University Press. Bramoullé, Gérard. 2001. "Frédéric Bastiat: Praxeologist Theoretician." *Journal des économistes et des études humaines* 11 (2/3): 361 — 372.
- Cairnes, John E. [1873] 1965. "Bastiat." *Essays on Political Economy*. Reprint. New York: Augustus M. Kelley. Pp. 313 — 44. Carey, Henry Charles. [1837] 1965. *Principles of Political Economy*. Vol. 1. *The Laws of the Production and Distribution of Wealth*. Reprint. New York: Augustus M. Kelley.
- Comte, Charles. 1834. *Traité de la propriété*. 2 Vols. Paris: Chamerot, Ducollet. Courcelle Seneuil, J.G. [1857] 1867. *Traité d'économie politique*. Vol. 1. 2nd ed. Paris: Amyot.
- DiLorenzo, Thomas J. 1999. "Frédéric Bastiat: Between the French and Marginalist Revolutions." In *15 Great Austrian Economists*. Randall G. Holcombe, ed. Auburn, Ala.: Mises Institute.

Ekelund, Robert B., and Robert F. Hébert. 1990. *A History of Economic Theory and Method*. 3rd ed. New York: McGraw-Hill.

Faucher, Léon. 1851. "Propriété." *Dictionnaire de l'économie politique*. Coquelin and Guillaumin, eds. Vol. 2. Paris: Guillaumin. Pp. 460 — 73.

Fontenay, Roger de. 1881. "Notice sur la vie et les écrits de Frédéric Bastiat." *F. Bastiat. OEuvres completes*. Vol. 1: 9 — 52. Paris: Guillaumin. Reprinted in Bastiat (1983, pp. 25-47; 2001, pp. 31 — 57).

Garello, Jacques. 2001. "To Err is Human: Bastiat on Value and Progress." *Journal des économistes et des études humaines* 11 (2/3): 373 — 86.

Gonnard, René. 1941. *Histoire des doctrines économiques*. Paris: LADJ.

Hayek, F.A. 1964. "Introduction." *F. Bastiat. Selected Essays on Political Economy*. New York: Van Nostrand. Pp. ix — xii.

Hoppe, Hans-Hermann. 1989. *Theory of Socialism and Capitalism*. Boston: Kluwer. . 1993. *The Economics and Ethics of Private Property*. Boston: Kluwer. Hülsmann, Jörg Guido. 2000a. "A Realist Approach to Equilibrium Economics." *Quarterly Journal of Austrian Economics* 3(4): 3 — 51.

. 2000b. "Bastiat, Frédéric (1801 — 1850)." Unpublished manuscript. Forthcoming in *Encyclopedia of Libertarianism*. Schultz, ed. Washington, D.C.: Cato Institute.

— — 2001. "Fact and Counterfactuals in Economic Law." Unpublished manuscript. Ikeda, Sanford. 1997. *The Dynamics of the Mixed Economy*. London: Routledge. Jevons, William Stanley. [1882] 1968. *The State in Relation to Labour*. New York: Kelley.

Kirzner, Israel M. 1987. "Economic Harmony." *The New Palgrave: A Dictionary of Economics*. London: Macmillan.

Lane, Georges. 2001. "Bastiat, l'aversion pour l'incertitude et la loi d'association." *Journal des*

économistes et des études humaines 11 (2/3): 415 — 50.

Liggio, Leonard. 1977. "Charles Dunoyer and French Classical Liberalism." *Journal of Libertarian Studies* 1(3): 153 — 78.

Mises, Ludwig von. [1949] 1998. *Human Action: A Treatise on Economics*. Scholar's Edition. Auburn, Ala.: Mises Institute.

— — [1927] 1985. *Liberalism*. 3rd ed. Irvington-on-Hudson, N.Y.: Foundation for Economic Education.

— — [1929] 1977. *Critique of Interventionism*. New York: Arlington House. Molinari, Gustave de. 1849. *Les Soirées de la rue Saint-Lazare*. Paris: Guillaumin.

— — 1851. "Biographie de F. Bastiat." *Journal des économistes* 28 (February): 180ff. Niehans, Jürg. 1990. *A History of Economic Theory: Classic Contributions, 1729 — 1890*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press.

Nouvion, G. de. 1905. *Fédéric Bastiat. Sa vie, son oeuvre, ses doctrines*. Paris.

Paillolet, Prosper. 1851. "Bastiat." *Dictionnaire de l'économie politique*. Vol. 1. Coquelin and Guillaumin, eds. Paris: Guillaumin. Pp. 145 — 46.

Paul-Dejean, Jean-Claude. 1997. *Les années de formation de Frédéric Bastiat (1801 — 1844)*. Paris: Institut Euro 92.

Pellissier-Tanon, Arnaud. 2001. "The Labor Theory of Value and Social Justice. The Teachings of Social Catholic Criticisms of Bastiat's Doctrine." *Journal des Economistes et des études humaines* 11(2/3): 295 — 309.

Pribram, Karl. 1983. *A History of Economic Reasoning*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press.

Raico, Ralph. 1977. "Classical Liberal Exploitation Theory: A Comment on Professor

Liggio's Paper." *Journal of Libertarian Studies* 1(3): 179 — 83. Roche, George Charles III. 1971.

Frédéric Bastiat — A Man Alone. New Rochelle, N.Y.: Arlington House.

Rothbard, Murray N. 1993. *Man, Economy, and State*. 3rd ed. Auburn, Ala.: Mises Institute.

— — 1995. *Classical Economics*. Cheltenham, U.K.: Edward Elgar. Rougier, Louis. 1938. *Les mystiques économiques*. Paris: Librairie de Médicis. Russell, Dean. 1969. *Frédéric Bastiat: Ideas and Influence*. Irvington-on-Hudson, N.Y.: Foundation for Economic Education.

Salerno, Joseph T. 1988. "The Neglect of the French Liberal School in Anglo-American Economics: A Critique of Received Explanations." *Review of Austrian Economics* 2:113 — 56.

— — 2001. "The Neglect of Bastiat's School by English-Speaking Economists: A Puzzle Resolved."

Journal des économistes et des études humaines 11 (2/3): 451 — 95. Schumpeter, Joseph A. 1954.

History of Economic Analysis. New York: Oxford University Press.

Stiebler, Reinhard. 1999. "A Pre-History of Misesian Calculation: The Contribution of Adolphe

Thiers." *Quarterly Journal of Austrian Economics* 2(4): 41 — 47. Thiers, Adolphe. 1848. *De la propriété*. Paris: Paulin, Lheureux.

Thornton, Mark. 2001. "Frédéric Bastiat as an Austrian Economist." *Journal des économistes et des études humaines* 11 (2/3): 387 — 98.

Weinburg, Mark. 1978. "Social Analysis of Three Early 19th Century French Liberals: Say, Comte, and Dunoyer." *Journal of Libertarian Studies* 2(1): 45 — 63. Wolowski, Léon, and Levasseur, Émile. 1884. "Property." *Lalor's Cyclopedia of Political Science, etc.* Vol. 3. Chicago: M.B. Cary.